

Considerații generale privind restaurarea unui brâu dintr-un costum bisericesc ortodox

Varga Emese

Ca să înțelegem locul convenit al brâului în ansamblul costumului bisericesc trebuie să cunoaștem istoria veșmintelor liturgice. În primele veacuri creștine, atât cei ce participau la slujbe, cât și cei ce slujeau se îmbrăcau în anumite haine pe care le foloseau numai în acest scop. Până în secolul al IV-lea, întâlnim: tunica, stiharul și felonul, din secolul al IV-lea apare orarul, în secolul al V-lea, omoforul. În secolul al VIII-lea, întâlnim următoarele veșminte: stihar și orar pentru diacon; stihar, orar dublu, felon și brâu pentru preoți și stihar, brâu, epitrahil, felon și omofor pentru arhieriei. Din secolul al XV-lea, găsim indicate și veșminte noi, ca: mânecuțe, sacosul etc. La început veșmintele au fost confecționate din materiale de culoare albă ca simbol al curățeniei, dar din secolul al IV-lea au folosit și alte culori, ca: roșu, verde, purpuriu, negru etc. Culoarea roșie simbolizează sângele vărsat de Domnul și de sfinții Lui; cea verde este simbolul nădejdiei în fericirea cea veșnică, culoarea purpurie și neagră este simbolul căinței și al tristeții. În ierarhia bisericească ortodoxă există trei trepte distincte având următoarele veșminte specifice:

1. Pentru treapta de diacon sunt: stiharul, mânecuțele și orarul;
2. Pentru preot: stiharul, epitrahilul, brâul, mânecuțele și felonul;
3. Pentru veșmintele arhieresti: stiharul, epitrahilul, brâul, mânecuțele, epigonatul, sacosul și omoforul. La săvârșirea actelor liturgice se mai poartă și mantia, crucea, engolpionul, mitra, toiagul arhieresc, dicherul și tricherul.

Din veșmintele diaconești fac parte:

- Stiharul-este un veșmânt lung și larg, acoperind tot corpul. La început se confecționa din material alb, din cauza aceasta se și numea alba. Azi are culoarea mai ales galbenă sau roșie, simbolizând sângele vărsat pe Crucea Golgotei pentru mântuirea noastră;

- Mânecuțele-manșete cu care se strâng mânecile stiharului, având rolul practic de a nu împiedica pe slujitor în îndeplinirea îndatoririlor în timpul Sfintei Liturghii. Ele simbolizează puterea cu care este învrednicit slujitorul și ne aduce aminte de acele legături cu care a fost legat Iisus;

- Orarul-la început era o bucată de pânză lungă, pe care o purtau diaconii pe umărul stâng, și cu care îi ștergeau la gură pe cei ce se împărtășeau. Orarul simbolizează aripile îngerilor care zboară neîncetat în jurul tronului ceresc, slujind Domnului.

Veșmintele preoțești mai au în afară de stihar și mânecuțe:

- Epitrahilul sau stola. Cele două părți ale epitrahilului simbolizează: partea dreaptă, trestia pe care i-au dat-o în bațjocură, iar partea stângă, crucea pe care a dus-o Domnul pe umerii săi;

- Brâul-peste stihar și epitrahil preotul își încinge mijlocul cu brâul, simbol al puterii slujitoare cu care este învrednicit preotul;

- Felonul, este un fel de pelerină, fără mâneci. El închipuiește hlamida roșie cu care a fost îmbrăcat Mântuitorul în curtea lui Pilat, dar mai simbolizează și puterea lui Dumnezeu, dreptatea și sfințenia Lui.

Veșmintelor arhieresti, pe lângă stihar, mânecuțe, brâu și epitrahil mai aparțin și:

- Sacosul care este un veșmânt în formă de sac, mai scurt decât stiharul, cu mâneci scurte și largi. Sub brațe se închide pe fiecare parte cu câte șase clopoței, care simbolizează cuvântul lui Dumnezeu, ce trebuia să iasă din gura episcopului. Acesta este și simbolul căinței și umilinței;

- Omoforul - este un veșmânt arhieresc purtat pe ambii umeri, închipuind oaia cea pierdută și apoi aflată, prin aceasta înțelegându-se răscumpărarea neamului omenesc și primirea firii omenești de către Iisus Hristos.

- Epigonatul sau bedernița - este un veșmânt în formă de romb, care se leagă cu un șnur după gât, atârând pe genunchiul drept. Folosirea lui datează din secolul al VI-lea. La început a fost probabil un fel de ștergar de care se folosea episcopul la spălarea picioarelor în Joia Patimilor, aducând aminte de spălarea picioarelor apostolilor de către Mântuitorul;

- Mantia - este un veșmânt lung și larg, fără mâneci, care se poartă ca o pelerină, partea din spate fiind mai lungă și târându-se pe pământ. Este de culoare purpurie și are cusături în formă de valuri ori de râuri, care închipuiesc râurile de apă vie de care vorbește Mântuitorul. Mantia simbolizează puterea și plenitudinea demnității arhierelui.

- Mitra - este acoperământul capului arhierelui în timpul serviciilor religioase. La început era o simplă bandă de metal, care înconjura capul. Prin secolul al IV-lea apare mitra împodobită cu cusături frumoase și cu iconițe, după modelul coroanei împăraților bizantini. Ea simbolizează atât cununa de spini care a fost pusă pe capul Mântuitorului în timpul patimilor, cât și înălțimea demnității arhieresti.

Arhierii mai poartă în timpul slujirii și insigne, ornate sau podoabe ca și:

- Engolpionul - este o icoană mică de metal, care are pe ea chipul Maicii Domnului sau al Mântuitorului. Ierarhul poartă această icoană la piept, ca semn că trebuie să aibă permanent pe Iisus în inima sa și pe Maica Domnului ca o mijlocitoare către Dumnezeu;

- Crucea - purtată de ierarhi la piept alături de engolpion, ca semn al mărturisirii credinței în Hristos;

- Cârja, toiagul sau paterița este un fel de baston lung până la 2 metri, care în partea de sus are două capete de șerpi cu gurile deschise, cu privirea unul spre celălalt, având între ei un glob sau o cruce. Șerpii simbolizează înțelepciunea pastorală, iar globul și crucea înseamnă că arhierul păstorește turma în numele lui Hristos;

- Dicherul și tricherul. În timpul Sfintei Liturghii, când slujește arhierul se folosesc două sfeșnice din care unul cu două lumânări și altul cu trei cu care arhierul binecuvântează pe credincioși în anumite momente ale slujbei și care închipuiesc lumina învățaturii evanghelice. Cele două lumânări ale dicherului simbolizează cele două firi ale Mântuitorului, iar cele trei ale tricherului simbolizează Sfânta Treime. Înainte de punerea lor în folosință veșmintele se sfințesc.

În continuare vom prezenta restaurarea unui brâu, dintr-un costum bisericesc ortodox. Piesa a intrat în colecția Muzeului în anul 1992, și este datat în prima jumătate a secolului al XX-lea. Brăul este un veșmânt confecționat dintr-o țesătura tip brocart de culoare galbenă, cu fire metalice aurii și cu ornamentică vegetală. Are lățimea de 9 cm și lungimea de 276 cm. Acesta este decorat cu pasmanterie lată de 13 mm, cu fire metalice aurii de jur împrejur, cu șapte cruci aplicate și cu un „nastur” metallic. La ambele capete ale piesei țesătura suport continuă cu bucăți mici dintr-o altă țesătură. La un capăt este decorat și cu franjuri din fire metalice. Piesa este dublată cu o pânză. Starea de conservare a piesei la intrare în laboratorul de restaurare era precară asupra ei acționând în timp factori de degradare fizico-mecanici și fizico-chimici cu depuneri de praf și murdărie, cutări, plieri, destrămări, rupturi, lipsuri, pete de ceară. Îmbătrânirea materialului textil prin pierderea higroscopicității, decolorarea, fragilizarea și deformarea țesăturii a condus și la desprinderea, ruperea și desfacerea firelor metalice.

După studierea elaborată a obiectului și investigațiile făcute de restaurator, datorită degradărilor existente, metoda de restaurare aleasă a fost cea clasică. După dezasblarea părților componente cu foarte mare atenție și desprăfuire am efectuat scoaterea petelor de ceară cu ajutorul fierului de călcat și a hârtiei de filtru. Tratamentul umed de curățire pentru țesătura suport, căptușeala și pasmanterie s-a efectuat în mai multe etape. După baie de înmuiere, baia de spălare s-a efectuat prin pensulare ușoară cu o soluție de detergent anionic cu PH neutru, au urmat clătiri repetate pe plasă. Baia de rehidratare s-a realizat prin imersare în soluție de glicerină. Cele șapte bucăți de cruci aplicate au fost curățate prin pensulare și prin tamponare cu soluție de curățire. Țesătura suport a fost așezată pe sticlă și întinsă cu o soluție cu CMC 2% cu ajutorul unei pensule, întinzând perfect toate firele destrămate, redând forma și dimensiunile inițiale ale țesăturii.

Operațiunea de consolidare s-a realizat pe ramă, pe suport de bumbac care în prealabil a fost dezapretat prin fierbere și vopsit în nuanța piesei (galbenă). Consolidarea s-a efectuat cu pasul „zig-zag” folosind fire compatibile. Pentru firele destrămate și rupte s-au trasat rețele folosind fire compatibile cu țesătura suport. După terminarea consolidării au fost aplicate cele șapte cruci și franjurile. După dimensionare și însăilare, asamblarea părților componente ale țesăturii suport aplicarea pasmanteriei s-a efectuat la mașina de cusut. Deoarece dublura originală prezenta nenumărate rupturi și nu s-a curățat corespunzător nici după mai multe băi de spălare, ea a fost

înlocuită cu una nouă realizată dintr-o țesătură de bumbac vopsită într-o culoare asemănătoare cu a țesăturii suport. La ora actuală obiectul se află în depozitul de textile a instituției.

Bibliografie

Vasile Drăguț, *Dicționar Enciclopedic de Artă*, Editura Enciclopedică și Științifică, București, 1976.

Általános megfontolások egy ortodox egyházi ruha övének restaurálásakor *Összefoglaló*

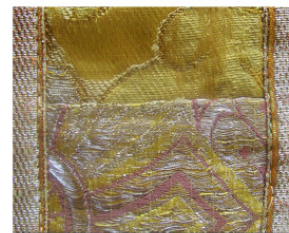
A restaurált tárgy a 1992-ben került a múzeum gyűjteményébe. Sárga színű, fémfonalas brokátból készítették. Hét darab kereszttel és fémfonalas rojttal díszítették. Mivel a tárgy állapota rossz volt, de mégis megengedte a klaszikus varrókonzerválás alkalmazását, a meggyengült brokát alap átfogó öltésekkel került rögzítésre az alátámasztó pamutszövetre. Az elszakadt és felbomlott fémszálak párhuzamos öltésekkel voltak rögzítve. Az eredeti bélést nagyon rossz állapota miatt helyettesíteni kellett egy új pamutból készült textiliával.

Ansamblu înainte de restaurare

Detaliu în timpul restaurării

Detalii înainte de restaurare

Detalii după restaurare

Ansamblu după restaurare

